

การนำหลักการไม่ลงโทษ ไปใช้กับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ในรัฐภาคีสมาชิกอาเซียน

มาลีกา แมคคอตัม

มีนาคม 2022

ผู้เขียน: ดร. มาริกา แมคคอดัม ที่ปรึกษาด้านกฎหมายและนโยบายระหว่างประเทศของ ASEAN-ACT

ลิขสิทธิ์ในเอกสารนี้ทั้งหมดและทุกส่วนเป็นของ Cardno และไม่สามารถใช้ ขาย ถ่ายโอน คัดลอก หรือทำซ้ำทั้งหมดหรือบางส่วนไม่ว่าในลักษณะใด หรือสื่ออย่างใดต่อบุคคลอื่น นอกเหนือจากข้อตกลงกับ Cardno เอกสารนี้จัดทำโดย Cardno เพื่อประโยชน์และการทำงานของลูกค้าตามเงื่อนไขที่ตกลงไว้เท่านั้น Cardno ไม่รับผิดชอบหรือมีความรับผิดชอบต่อบุคคลที่สามที่มาจากการใช้หรือการพึ่งพาบุคคลที่สามในเนื้อหาของเอกสารนี้

ข้อจำกัดความรับผิดชอบ: รัฐบาลออสเตรเลียได้ให้ทุนเอกสารฉบับนี้ผ่านกระทรวงการต่างประเทศและการค้า ความคิดเห็นที่แสดงในเอกสารเผยแพร่ฉบับนี้เป็นของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียว และไม่จำเป็นต้องสะท้อนมุมมองของรัฐบาลออสเตรเลีย

ภาพปกโดย: Paolo Nicoletto, Nguyen Dang Hoang Nhu, Kristen Sturdivant, Hakan Nural
จากเว็บไซต์ Unsplash

“

ดิฉันมองว่ารายงานฉบับนี้สำคัญอย่างยิ่งในแง่ของการพัฒนา
การวิเคราะห์ทางกฎหมายของปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น
เมื่อนำหลักการไม่ลงโทษไปปฏิบัติ และเพื่อให้แน่ใจ
ว่ามีการนำหลักการนี้ไปใช้ในกฎหมายระหว่างประเทศ

และยิ่งยินดีที่รายงานฉบับนี้ศึกษาความท้าทาย
ว่าด้วยการนำหลักการนี้ไปอนุวัติและปรับใช้ในภูมิภาคอาเซียน โดยมี
รายละเอียดครบถ้วนซึ่งชี้ให้เห็นถึงความท้าทาย
เฉพาะที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติ และข้อเสนอแนะที่เป็นข้อมูล
ให้ผู้ปฏิบัติงาน ผู้วางนโยบาย ผู้บัญญัติกฎหมาย
รวมทั้งผู้กระทำการทั้งหมดที่สำคัญต่อการทำให้มั่นใจ
ว่าหลักการนี้ จะถูกนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

”

ผู้เสนอรายงานพิเศษแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการค้ามนุษย์

โดยเฉพาะสตรีและเด็ก

ศาสตราจารย์ Siobhán Mullally

หลักการไม่ลงโทษกำหนดว่าผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์จะไม่ถูกดำเนินคดีหรือลงโทษจากการกระทำผิดกฎหมาย อันเป็นผลมาจากการค้ามนุษย์ หลักการนี้ไม่ใช่ความคุ้มกันอย่างสิ้นเชิง (blanket immunity) แต่เป็นเครื่องมือสำคัญต่อการคุ้มครองผู้เสียหายและการตอบโต้ทางยุติธรรมทางอาญาต่อการค้ามนุษย์

การศึกษานี้มุ่งศึกษากฎหมาย นโยบาย และการปฏิบัติงานเพื่อนำหลักการไม่ลงโทษไปใช้ในแต่ละรัฐภาคีสมาชิกอาเซียน ทั้งยังแสดงให้เห็นถึงความท้าทายและอุปสรรคเชิงปฏิบัติที่พบในการปฏิบัติงานยุติธรรมทางอาญา โดยจะนำเสนอผลการศึกษาและข้อเสนอแนะต่อฝ่ายบัญญัติกฎหมาย ผู้วางนโยบาย และผู้ปฏิบัติงานยุติธรรมทางอาญาเพื่อใช้สนับสนุนความพยายามในการดำเนินตามพันธกรณีเพื่อให้การคุ้มครองผู้เสียหายและป้องกันการค้ามนุษย์ รวมทั้งในความร่วมมือเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์เหล่านี้

การศึกษานี้ใช้การสำรวจเนื้อหาข้อมูลจากภูมิภาคอาเซียนและสถานที่ต่าง ๆ รวมไปถึงการอภิปรายแบบโต๊ะกลม 12 ครั้งใน 6 ประเทศ (ฟิลิปปินส์ กัมพูชา เวียดนาม สปป. ลาว ไทย และอินโดนีเซีย) โดยผู้เข้าร่วมทั้งหมด 196 คนในการประชุมเพื่อหารือเหล่านี้ ประกอบด้วยตัวแทนจากองค์กรภาครัฐ 122 คนและนอกภาครัฐ 74 คน นอกจากนี้ ผู้เชี่ยวชาญสี่ท่านยังให้ข้อมูลและข้อเสนอแนะทั้งแบบเป็นลายลักษณ์อักษรและผ่านการอภิปรายเชิงลึก¹

ที่มาของหลักการไม่ลงโทษ

กฎหมายและนโยบายระหว่างประเทศ: หลักการไม่ลงโทษไม่ได้ปรากฏอยู่อย่างชัดเจนในพิธีสารเพื่อป้องกันปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก (Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children; Trafficking Protocol) หรืออนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (United Nations Convention against Transnational Organized Crime; UNTOC) อย่างไรก็ตาม มีความเข้าใจอย่างแพร่หลายมากขึ้นว่าหลักการนี้เป็นองค์ประกอบหลักในการคุ้มครองและช่วยเหลือผู้เสียหายที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน ซึ่งรวมไปถึงในหลักการและแนวปฏิบัติว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและการค้ามนุษย์ (Recommended Principles and Guidelines on Human Rights and Human Trafficking) ของสำนักงานข้าหลวงใหญ่สิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights) ความเข้าใจดังกล่าวได้รับเสียงตอบรับอย่างกว้างขวาง รวมไปถึงในการอภิปรายของคณะทำงานเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ (Working Group on Trafficking in Persons)² รายงานของผู้เสนอรายงานพิเศษแห่งสหประชาชาติ

¹ การศึกษานี้ยังได้ประโยชน์จากการที่ผู้เขียนเข้าร่วมในงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักการไม่ลงโทษ โดยทำหน้าที่เป็นทั้งผู้เข้าร่วมและผู้ดำเนินรายการในการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อหารือซึ่งจัดขึ้นในวันที่ 4-5 กุมภาพันธ์ 2021 โดยผู้เสนอรายงานพิเศษแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะในสตรีและเด็ก เพื่อเสนอข้อมูลให้รายงานพิเศษหัวข้อ Implementation of the non-punishment principle: Report of the Special Rapporteur on trafficking in persons, especially women and children, Siobhán Mullaly, UN Doc. A/HRC/47/34 (17 May 2021). ผู้เขียนยังเข้าร่วมในงานเสวนาโต๊ะกลมในการประชุมคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนครั้งที่ 47 วันที่ 30 มิถุนายน 2021 เวลา 13:00 – 14:30 CET ซึ่งจัดโดย ICAT และ OHCHR ในหัวข้อ Non-punishment of victims of trafficking: A roundtable on the application of the principle of non-punishment for victims of trafficking <https://aseanactpartnershiphub.com/resources/video-non-punishment-roundtable/>. ผู้เขียนขอขอบพระคุณโอกาสในการรวบรวมข้อมูลเชิงลึกระดับโลกเหล่านี้มา ณ ที่นี้

² *Non-punishment and non-prosecution of victims of trafficking in persons: administrative and judicial approaches to offences committed in the process of such trafficking: Background paper prepared by the Secretariat, Vienna 27 – 29 January 2010*, UN Doc. CTOC/COP/WG.4/2010/4 (9 December 2010), para 10.

(Special Rapporteur on Trafficking in Persons)³ แม้กระทั่งข้อมติของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (Security Council) ซึ่งเรียกร้องให้รัฐไม่ลงโทษผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์⁴ การมุ่งปฏิบัติตามหลักการไม่ลงโทษยังได้รับการเน้นย้ำในปฏิญญาทางการเมืองเรื่องการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการระดับโลกของสหประชาชาติเพื่อปราบปรามการค้ามนุษย์ปี 2021 (2021 Political Declaration on the Implementation of the United Nations Global Plan of Action to Combat Trafficking in Persons)⁵ หลักการนี้ยังมีการกล่าวถึงอย่างชัดเจนในกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับแรงงานบังคับโดยเฉพาะ อาทิ ข้อที่ 4(2) ของพิธีสารส่วนเสริมอนุสัญญาว่าด้วยการเกณฑ์แรงงานหรือแรงงานบังคับฉบับที่ 29 (Protocol to the Forced Labour Convention No. 29) ซึ่งกำหนดไม่ให้นายจ้างต่าง ๆ ดำเนินคดีกับผู้เสียหายจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมผิดกฎหมายที่พวกเขาถูกบังคับให้ลงมืออันเป็นผลมาจากการเกณฑ์แรงงานหรือแรงงานบังคับ (forced or compulsory labour) ข้อที่ 31 ของอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย ค.ศ. 1951 (1951 Convention Relating to the Status of Refugees) อาจสำคัญต่อผู้ถูกค้ามนุษย์ที่ต้องการลี้ภัย กฎหมายข้อนี้ห้ามไม่ให้มีการกำหนดโทษด้วยเหตุเข้าเมืองผิดกฎหมาย หรือการพำนักอยู่อย่างผิดกฎหมายต่อผู้ลี้ภัย

ระดับภูมิภาค: อนุสัญญาอาเซียนว่าด้วยการต่อต้านการค้ามนุษย์โดยเฉพาะสตรีและเด็กปี พ.ศ. 2558 (ASEAN Convention against Trafficking in Persons; ACTIP) กำหนดว่ารัฐภาคี (หมายถึงสิบลรัฐภาคีสมาชิกอาเซียนทั้งหมด) จะต้องไม่ให้ผู้เสียหายรับผิดทางอาญาหรือทางปกครองจากการกระทำที่ผิดกฎหมายซึ่งเกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์โดยตรง (ข้อ 14 (7)) โดยหลักการดังกล่าวยังมีการนำไปใช้ในแผนปฏิบัติการอาเซียนว่าด้วยการต่อต้านการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก (ASEAN Plan of Action Against Trafficking in Persons, Especially Women and Children) แนวทางปฏิบัติอย่างละเอียดอ่อนต่อเพศสภาวะในการรับมือกับผู้เสียหายสตรีจากการค้ามนุษย์ (Gender Sensitive Guidelines for Handling Women Victims of Trafficking in Persons) ของคณะกรรมการอาเซียนว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิสตรีและสิทธิเด็ก (ASEAN Commission on the Promotion and Protection of Women and Children; ACWC) และแนวปฏิบัติสำหรับผู้ปฏิบัติงานในอาเซียนว่าด้วยการตอบโต้เชิงกระบวนการยุติธรรมทางอาญาต่อการค้ามนุษย์ ปี 2007 (ASEAN Practitioner Guidelines on Criminal Justice Response to Trafficking in Persons) นอกจากนี้ บันทึกความเข้าใจ (MOU) แบบทวิภาคีระหว่างรัฐภาคีสมาชิกอาเซียนบางฉบับยังรวมข้อกำหนดว่าด้วยการไม่ลงโทษเอาไว้ด้วย แม้อาจจำกัดความคุ้มครองให้เพียงผู้เสียหายบางกลุ่มเท่านั้น (เช่น สตรีและเด็ก) หรือบางความผิดเฉพาะ (เช่น ความผิดที่เกี่ยวข้องกับการเข้าเมือง) ขณะที่ในระดับอนุภูมิภาค ยังมีการสนับสนุนหลักการไม่ลงโทษในบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง (Memorandum of Understanding on Cooperation against Trafficking in Persons in the Greater Mekong Sub-region) และแนวปฏิบัติว่าด้วยกลไกการคัดแยกและส่งต่อผู้เสียหายปี 2016 (Guidelines on Victim Identification and Referral Mechanisms) ของความร่วมมือระหว่างรัฐมนตรีประเทศในอนุภูมิภาค

3 Report of the Special Rapporteur on trafficking in persons, especially women and children, Maria Grazia Giammarinaro, 6 April 2020, UN Doc A/HRC/44/45, para. 36; Implementation of the non-punishment principle: Report of the Special Rapporteur on trafficking in persons, especially women and children, Siobhán Mullaly, UN Doc. A/HRC/47/34 (17 May 2021)

4 ดู Security Council Resolution 2331 (2016); Security Council Resolution 2388 (2017).

5 2021 Political Declaration on the Implementation of the United Nations Global Plan of Action to Combat Trafficking in Persons, UN Doc A/76/L.11, 9 November 2021 [13].

กลุ่มแม่น้ำโขงว่าด้วยการต่อต้านการค้ามนุษย์ (Coordinated Mekong Ministerial Initiative against Trafficking; COMMIT)

ในแอฟริกา หลักการไม่ลงโทษยังมีการระบุไว้อย่างชัดเจนในตราสารทางกฎหมายและนโยบาย ซึ่งรวมถึงแผนปฏิบัติงานอวกาตุกเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะในสตรีและเด็ก (Ouagadougou Action Plan to Combat Trafficking in Human Beings, Especially Women and Children) และแผนปฏิบัติงานเชิงกลยุทธ์เพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะในสตรีและเด็กระยะ 10 ปี (2009-2019) (10 Year SADC Strategic Plan of Action on Combating Trafficking in Persons, Especially Women and Children)

ในอเมริกา บทสรุปและข้อเสนอแนะของการประชุมแห่งองค์การรัฐอเมริกัน (Organization of American States) ยอมรับในหลักการนี้ ซึ่งสอดคล้องกับกฎหมายคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ปี 2000 (Trafficking Victims Protection Act of 2000) โดยกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกายังใช้ขอบเขตในการคุ้มครองผู้เสียหายจากการลงโทษเป็นเกณฑ์ในการประเมินรัฐอื่น ๆ ในรายงานการค้ามนุษย์ด้วย

ในยุโรป แผนปฏิบัติงานเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ (Action Plan to Combat Trafficking in Human Beings) ขององค์การว่าด้วยความมั่นคงและความร่วมมือในยุโรป (Organization for Security and Cooperation in Europe; OSCE) ยังแนะนำให้มีการ “สร้างหลักประกันว่าผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ไม่ถูกดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอันเป็นผลมาจากการที่ผู้เสียหายนั้นถูกค้ามนุษย์” (decision 557/Rev.1) อนุสัญญาคณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรปว่าด้วยการดำเนินการเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ (Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings) ยังเตรียมรับรองความเป็นไปได้ในการไม่ลงโทษผู้เสียหายจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมค้ามนุษย์หากบุคคลเหล่านั้นถูกบังคับ (ข้อ 26) ขณะที่ข้อบังคับ Directive 2011/36/EU ของรัฐสภาและคณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรป (Directive 2011/36/EU of the European Parliament and of the Council) ให้การคุ้มครองผู้เสียหายจากการดำเนินคดีหรือการลงโทษจากการกระทำทางอาญาในรายการเปิด (non-exhaustive list) (Recital 14) ซึ่งผู้เสียหายดังกล่าวถูกบังคับให้กระทำอันเป็นผลจากการค้ามนุษย์ (ข้อ 8) ข้อบังคับฉบับนี้ยังยอมรับว่าการแสวงประโยชน์เพื่อกิจกรรมทางอาญาเป็นรูปแบบหนึ่งของการแสวงประโยชน์ที่ผู้เสียหายถูกค้ามนุษย์ไปเพื่อเหตุผลนั้น (Recital 11) ในเดือนเมษายน ปี 2021 มีคำตัดสินครั้งสำคัญจากศาลสิทธิมนุษยชนยุโรป (European Court of Human Rights) ในคดี V.C.L and A.N. v The United Kingdom ซึ่งพบว่าสหราชอาณาจักรละเมิดพันธกรณีต่ออนุสัญญาคคุ้มครองสิทธิมนุษยชนแห่งยุโรป (European Convention of Human Rights) เนื่องจากดำเนินคดีกับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ (กล่องข้อมูลที่ 4)

กฎหมายและนโยบายภายในประเทศ: การออกตัวบทกฎหมายว่าด้วยการไม่ลงโทษให้ชัดเจนเป็นวิธีปฏิบัติที่ซึ่งได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าทำให้เกิดการปฏิบัติตามหลักการไม่ลงโทษได้⁶ จากประเทศภาคีสมาชิกทั้งสิบประเทศ กว่าเจ็ดประเทศมีข้อกำหนดว่าด้วยการไม่ลงโทษในบทบัญญัติเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ ในยุโรป คณะผู้เชี่ยวชาญด้านกิจกรรมเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ (Group of Expert on Action against Trafficking in Human

6 Guidance on the issue of appropriate criminal justice responses to victims who have been compelled to commit offences as a result of their being trafficked: Background paper prepared by the Secretariat for the Working Group on Trafficking in Persons, Vienna 10 and 11 September 2020, UN Doc. CTOC/COP/WG.4/2020/2 (15 June 2020), paragraph 46.

Beings; GRETA) ระบุว่าภายในปี 2019 รัฐที่ผ่านการประเมินรอบที่ 2 จากรัฐภาคีทั้งหมด 42 รัฐ มีเพียง 17 รัฐ เท่านั้นที่ยอมรับเอาข้อกำหนดการไม่ลงโทษเฉพาะไปใช้⁷

รัฐต่าง ๆ ใช้แนวทางที่แตกต่างกันออกไปเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำทางอาญาของผู้เสียหาย และการถูกค้ำมนุษย์ของพวกเขาภายใต้บทบัญญัติแห่งชาติ บางรัฐกำหนดว่าผู้เสียหายต้องถูกบังคับให้เข้าร่วม ในกิจกรรมทางอาญา ขณะที่รัฐอื่นกำหนดว่าการกระทำนั้นต้องเป็นผลโดยตรงของการค้ำมนุษย์ ผู้เชี่ยวชาญบาง คนพิจารณาว่าแนวทางที่สอง หรือแบบจำลองความสัมพันธ์แบบ “เป็นสาเหตุ (causation)” นั้นดีกว่า เพราะมันครอบคลุมกว้างกว่าและมันพิสูจน์ได้ง่ายกว่าแบบจำลองความสัมพันธ์แบบ “บังคับ (compulsion)” ซึ่งกำหนดให้มีการพิสูจน์วิธีการที่ผู้ค้ำมนุษย์ใช้ในการบังคับผู้เสียหาย โดยถือว่าแนวทางแบบบีบบังคับนี้ยังไม่ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในกรณีผู้เสียหายเป็นเด็ก เนื่องจากไม่จำเป็นต้องพิสูจน์วิธีการ มีการอธิบายรายละเอียด ของทั้งสอง แบบจำลองในหน้า 33

ในภูมิภาคอาเซียน มีประเทศที่ระบุถึงหลักการไม่ลงโทษในบทบัญญัติทางกฎหมาย ทั้งยังยอมรับเอาแบบจำลอง ความเป็นสาเหตุ (causation model) ไปใช้ จำนวนทั้งสิ้น 5 ประเทศจาก 7 ประเทศ ได้แก่ บรูไน สปป. ลาว มาเลเซีย เมียนมาร์ และฟิลิปปินส์) มีเพียงกฎหมายของทางอินโดนีเซียเท่านั้นที่ใช้แนวทางที่เน้นการบังคับ (compulsion approach) ซึ่งกำหนดว่าผู้ค้าต้องบังคับขู่脅ผู้เสียหาย ประเทศไทยใช้อีกแนวทางหนึ่ง นั่นคือ กำหนดให้มีการร้องขอใบอนุญาตอย่างเป็นทางการโดยลายลักษณ์อักษรจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมก่อนดำเนินคดี กับการกระทำความผิดตามรายการเฉพาะ ขณะที่กฎหมายในเวียดนามและสิงคโปร์ไม่มีบทบัญญัติเรื่องการไม่ ลงโทษไว้อย่างชัดเจน ในประเทศส่วนใหญ่ในภูมิภาคนี้ ขอบเขตการคุ้มครองจากการลงโทษมีผลต่อรายการความ ผิดเฉพาะเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นความผิดเกี่ยวกับการเข้าเมืองและเอกสาร (บรูไนและมาเลเซีย) การเข้าเมืองอย่าง ผิดกฎหมายและการค้าประเวณี (สปป. ลาว) การเข้าเมือง การค้าประเวณี หรือความผิดเกี่ยวกับเอกสารหรือการ ทำงาน (ไทย) หรือความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ (เมียนมาร์) ในประเทศอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ การคุ้มครอง จากการลงโทษไม่จำกัดเพียงการกระทำผิดเฉพาะเท่านั้น แม้บทบัญญัติในกฎหมายอาจมีส่วนช่วยให้เกิดความ เข้าใจโดยทั่วไปเรื่องการไม่ลงโทษ แต่ยังพบตัวอย่างการนำเอาบทบัญญัติเหล่านี้มาใช้ในทางปฏิบัติโดยเฉพาะ ไม่มากนัก

การตีความหลักการไม่ลงโทษ

สร้างความเชื่อมโยงระหว่างความผิดและการค้ำมนุษย์: แต่ละประเทศมีวิธีสร้างความเชื่อมโยงระหว่างการ กระทำผิดของผู้เสียหายและการถูกค้ำมนุษย์ของผู้เสียหายเหล่านั้นแตกต่างกันออกไป แม้กระทั่งภายในประเทศ เองก็ตาม มีการตั้งคำถามว่าเมื่อใดที่ผู้เสียหายควรและไม่ควรถูกลงโทษ และเมื่อใดที่บุคคลหนึ่งจะยุติสถานะ ผู้เสียหายเพื่อให้ได้ประโยชน์จากหลักการไม่ลงโทษ จุดสิ้นสุดของความสัมพันธ์นั้นยังคงเป็นที่ถกเถียงในทุก ประเทศในการศึกษาครั้งนี้ แต่โดยทั่วไปจะพิจารณาว่าความคุ้มครองจะยุติเมื่อบุคคลนั้นไม่ได้อยู่ใต้อิทธิพลใด ๆ ที่แทรกแซงการตัดสินใจเลือกว่าจะกระทำความผิดหรือไม่ แม้แต่ในเขตอำนาจตามกฎหมายที่ยอมรับเอาแบบ

⁷ Conference of the Parties to the UNTOC, Report on the meeting of the Working Group on Trafficking in Persons (10 - 11 September 2020), UN Doc. CTOC/COP/WG.4/2020/4, 28 September 2020, paragraph 34.

จำลองแบบเป็นเหตุเป็นผลมาใช้ มุมมองที่แพร่หลายคือบุคคลหนึ่งไม่ควรถูกดำเนินคดีในความผิดที่ถูกบังคับให้กระทำ แต่ควรถูกดำเนินคดีในความผิดที่บุคคลผู้นั้นกระทำโดยสมัครใจ ในประเด็นนี้ ข้อสำคัญคือ “การบังคับ” และ “การข่มขู่” อาจไม่ครอบคลุมถึงอุบายทางจิตวิทยาแบบแอบแฝงที่ผู้ค้ำมนุษย์ใช้ในการควบคุม บังการผู้เสียหาย นั้นหมายความว่า การบังคับควรได้รับการตีความอย่างกว้าง ๆ เพื่อให้ครอบคลุมถึง “วิธีการ” ทั้งหมดที่ผู้ค้ำมนุษย์ใช้มุมมองที่แตกต่างกันว่าด้วยขอบเขตของการคุ้มครอง: ผู้เข้าร่วมจำนวนหนึ่งแสดงความกังวลเรื่องบทบัญญัติที่ครอบคลุมเพียงบางความผิดเท่านั้น (โดยมากเป็นความผิดเกี่ยวกับการเข้าเมืองและการค้าประเวณี) และโต้แย้งให้มีการแก้ไขบทบัญญัติให้ครอบคลุมถึงความผิดทุกแบบที่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ อาจกระทำระหว่างที่ถูกค้ำมนุษย์ ขณะที่หลายคนแสดงความไม่เห็นด้วยอย่างชัดเจนในแนวทางเช่นนั้น โดยพิจารณาว่าความรุนแรงของความผิดควรสอดคล้องกับการประเมินเช่นนี้ หลายคนรู้ว่าผู้เสียหายที่เป็นผู้กระทำความผิดควรถูกดำเนินคดีหากเป็นความผิดอาชญากรรม โดยเฉพาะเมื่อเป็นความผิดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ยังมีความคิดเห็นที่หลากหลายในเรื่องสถานการณ์ที่ผู้เสียหายกลายเป็นผู้ค้ำมนุษย์เสียเอง และจุดที่ผู้เสียหายที่กลายเป็นผู้ค้ำมนุษย์จะถูกดำเนินคดี ส่วนน้อยมองว่าจุดประสงค์ของการคุ้มครองคือการกระตุ้นให้ผู้เสียหายร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ และบุคคลที่ไม่ให้ความร่วมมือจึงไม่ควรได้รับการคุ้มครองจากการดำเนินคดี

ความจำเป็นของแนวทางในการตีความหลักการไม่ลงโทษ: ไม่พบหลักฐานว่ามีการใช้เอกสารนโยบายระดับภูมิภาคหรือระดับประเทศที่มีอยู่ในการสนับสนุนการตีความและนำหลักการไม่ลงโทษไปใช้ อย่างไรก็ตาม พบว่ามีเสียงเรียกร้องอย่างแพร่หลายถึงความจำเป็นในการพัฒนาแนวทางเพื่อให้ความเข้าใจในหัวข้อนี้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ผู้เข้าร่วมย้ำว่าแนวทางดังกล่าวควรเผยแพร่แก่ผู้ปฏิบัติงานตลอดทั้งกระบวนการยุติธรรมทางอาญาทั้งหมด ซึ่งรวมถึงในพื้นที่ห่างไกลและภูมิภาคต่าง ๆ เพื่ออุดช่องว่างในด้านการตระหนักรู้และศักยภาพของเจ้าหน้าที่ในระดับส่วนกลาง ภูมิภาค และจังหวัด มีการให้คำแนะนำว่าควรจัดทำแนวทางในการปรับให้ตราสารทางกฎหมายต่าง ๆ มีความสอดคล้องกลมกลืน และเพื่อสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่เผชิญเหตุแนวหน้า (เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง และผู้ตรวจสอบแรงงาน) นำเอาหลักการไม่ลงโทษไปใช้ตั้งแต่เริ่มต้นเพื่อคุ้มครองผู้กระทำความผิดจากจุดที่พวกเขาได้รับการคัดแยกว่าอาจเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

การนำหลักการไม่ลงโทษไปใช้

บทบัญญัติไม่ลงโทษในกฎหมายไม่ค่อยถูกนำมาใช้ในทางปฏิบัติ: หลักการไม่ลงโทษได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในฐานะองค์ประกอบของการตอบสนองโดยมีผู้เสียหายเป็นศูนย์กลางต่อการค้ามนุษย์ แต่กลับมีการนำไปใช้อย่างไม่สม่ำเสมอในทางปฏิบัติ เมื่อผู้เสียหาย-ผู้กระทำความผิดไม่ถูกดำเนินคดี น้อยมากที่เป็นผลมาจากการอ้างอิงอย่างชัดเจนถึงบทบัญญัติว่าด้วยการไม่ลงโทษที่มีในประเทศ หรือใช้บทบัญญัตินั้นเป็นข้อต่อสู้ในข้อหาที่จำเลยถูกฟ้อง อย่างไรก็ตาม แม้ในเขตอำนาจศาลที่บทบัญญัติไม่ลงโทษมีผลต่อรายการความผิดแบบปิด ยังพบตัวอย่างของผู้เสียหายที่ไม่ถูกลงโทษในอาชญากรรมที่บุคคลเหล่านั้นกระทำระหว่างการค้ามนุษย์ ซึ่งรวมถึงแต่ไม่จำกัดอยู่เพียงความผิดตามรายการในบทบัญญัตินั้นเท่านั้น ผู้เข้าร่วมบางรายมั่นใจว่าผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ (ที่ได้รับการคัดแยกแล้ว) ไม่เคยถูกดำเนินคดี โดยอ้างถึงตัวอย่างที่สถานะของผู้เสียหายอยู่เหนือกว่าสถานะของผู้กระทำความผิดในการกำหนดว่าจะปฏิบัติต่อบุคคลหนึ่งอย่างไร แต่เป็นอีกครั้งที่ไม่ได้เป็นผลโดยตรงจากการนำเอาบทบัญญัติเฉพาะข้อใดข้อหนึ่งไปใช้ ขณะที่คนอื่น ๆ ยกตัวอย่างจำนวนหนึ่งที่ผู้เสียหายถูกดำเนินคดีจากกิจกรรมอันเกี่ยวข้องกับการที่คนเหล่านั้นถูกค้ำมนุษย์

บทบาทของผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา: ผู้เข้าร่วมอธิบายว่าผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีอำนาจในการตัดสินใจอย่างมากว่าจะสั่งฟ้องหรือไม่ โดยมีอุปสรรคสำคัญบางข้อในแง่ของการนำเอาหลักการไม่ลงโทษไปใช้ ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาอาจไม่คุ้นเคยหรือขาดความเข้าใจในหลักการไม่ลงโทษ ไม่ว่าจะเป็นวัตถุประสงค์ของหลักการและบทบาทของเจ้าหน้าที่ในการนำไปใช้ในเชิงปฏิบัติ ประเด็นนี้ไม่เพียงเกิดขึ้นในภูมิภาคอาเซียนเท่านั้น แต่ยังมีการกล่าวถึงในพื้นที่อื่น ๆ ด้วยเช่นเดียวกัน⁸ โดยมองว่าความพยายามในการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่เพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์โดยทั่วไปและการไม่ลงโทษ โดยเฉพาะมีความไม่เท่าเทียมกันอยู่ ทั้งนี้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่ได้รับการฝึกอบรมเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์แบบเดียวกัน และโดยเฉพาะกลุ่มที่อยู่ในพื้นที่ต่างจังหวัด ชนบท หรือห่างไกลอาจไม่ได้รับการฝึกอบรมที่จำเป็น ประเด็นนี้เกิดขึ้นทั้งในอาเซียนและภูมิภาคอื่น ๆ ด้วยเช่นเดียวกัน⁹

ผู้เข้าร่วมอธิบายว่าผู้ปฏิบัติงานมีแนวโน้มที่จะสบายใจมากกว่าที่จะสั่งฟ้องตามประมวลกฎหมายอาญา แทนที่จะไม่สั่งฟ้องบนพื้นฐานของกฎหมายต่อต้านการค้ามนุษย์ อีกหนึ่งความท้าทายที่มีการกล่าวถึงคือข้อเท็จจริงว่าการไม่ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดนั้นขัดต่อหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา กล่าวคือบทบาทของพนักงานอัยการคือการดำเนินคดี ประเด็นเดียวกันถูกหยิบยกขึ้นเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองซึ่งมีหน้าที่หลักในการระบุงการละเมิดต่อกฎหมายเข้าเมือง ไม่ใช่การคัดแยกผู้เสียหายจากคดีอาชญากรรม แม้จะมีบทบัญญัติว่าด้วยหลักการไม่ลงโทษอยู่แล้ว แต่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติยังคงมีความจำเป็นในการทำให้ผู้ปฏิบัติงานด้านยุติธรรมทางอาญามองเห็นบุคคลหนึ่งเป็นผู้เสียหายแทนที่จะเป็นอาชญากร¹⁰ ความท้าทายที่เกี่ยวข้องจึงเกิดขึ้นจากการประเมินผลงานที่วัดจากการสั่งลงโทษแทนที่จะเป็นการหลีกเลี่ยงไม่สั่งลงโทษ ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องพิจารณาว่าจะจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานนำเอาหลักการไม่ลงโทษไปใช้ได้อย่างไร และจะหลีกเลี่ยงข้อกล่าวหาว่าละเลยต่อหน้าที่ได้อย่างไรเมื่อเจ้าหน้าที่เลือกที่จะไม่ดำเนินคดี

เมื่อใดที่ควรใช้หลักการไม่ลงโทษในเชิงปฏิบัติ: ในทางทฤษฎี หลักการไม่ลงโทษใช้ได้ในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา แต่ทฤษฎีนี้มีความท้าทายในการนำไปใช้ในเชิงปฏิบัติ โดยมีการตั้งคำถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการคู่ขนานในการคัดแยกผู้ที่อาจเป็นผู้เสียหายและการสืบสวนสอบสวนผู้ที่อาจจะเป็นผู้ค้ามนุษย์ โดยทั่วไปถือว่าควรเริ่มใช้หลักการนี้ในจุดที่มีการยอมรับว่าผู้กระทำความผิดอาจเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ระยะแรก ๆ และไม่ควรตั้งเป็นเงื่อนไขว่าต้องเสร็จสิ้นกระบวนการกำหนดสถานะผู้เสียหายอย่างเป็นทางการแล้วเท่านั้น หรือขึ้นอยู่กับข้อหาที่ถูกตั้ง หรือผลจากการดำเนินคดีกับผู้ค้ามนุษย์ หากไม่ได้ให้ความคุ้มครองในระยะแรก จะเป็นการยากที่จะนำตัวบุคคลหนึ่งออกมาจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเมื่อบุคคลนั้นเข้าสู่กระบวนการในฐานะผู้กระทำความผิด แม้ผู้ปฏิบัติงานจะกล่าวถึงบางโอกาสที่จะทำเช่นนั้นได้ในขั้นของการลดหย่อนโทษเป็นทางออกสุดท้ายสำหรับผู้กระทำความผิดที่ถูกคัดแยกให้เป็นผู้เสียหายแต่ยังคงถูกตัดสินให้มีความผิด

8 ยกตัวอย่าง เช่น GRETA เน้นถึงการขาดแคลนการตระหนักรู้ว่าเป็นปัญหาฮีดเอื้อในรัฐภาคีสหภาพยุโรป อันเนื่องมาจากการขาดแคลนการฝึกอบรมในหัวข้อหลักการไม่ลงโทษและการคัดแยกผู้เสียหายโดยทั่วไป ดู Ryszard Piotrowicz, “Article 26, Non-punishment provision” in Julia Planitzer and Helmut Sax (eds.) A Commentary on the Council of Europe Convention on against Trafficking in Human Beings (Edward Elgar, 2020) 318, ซึ่งกล่าวถึงรายงานของ GRETA หลายฉบับ

9 Michelle Koinange, Coalition Coordinator, Stop the Traffik, Kenya, speaking on the principle of non-punishment of victims of trafficking in persons, being a side event to the 47th Session of the Human Rights Council 30 June 2021, 13:00 – 14:30 CET. Author’s notes on file.

10 Anne T. Gallagher, *The International Law of Human Trafficking* (Cambridge, 2010) 502

เมื่อใดไม่ควรนำหลักการไม่ลงโทษไปปฏิบัติ: มีความกังวลว่าอาจมีการใช้หลักการไม่ลงโทษในทางที่ผิด เพื่อคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์จากความผิดที่ไม่เกี่ยวข้องใด ๆ กับการถูกค้ามนุษย์ของบุคคลเหล่านั้น หรืออาจนำไปใช้อย่างผิด ๆ เพื่อคุ้มครองผู้ที่ไม่ได้เป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ผู้เข้าร่วมบางส่วนยังกล่าวถึงมุมมองว่าควรป้องกันไม่ให้มีการนำหลักการนี้ไปใช้เพื่อคุ้มครองผู้เสียหายที่กระทำความผิดซ้ำหรือกระทำเป็นกิจวัตร ความกังวลเหล่านี้สะท้อนถึงความสำคัญอย่างยิ่งยวดของการเพิ่มศักยภาพในการต่อต้านการค้ามนุษย์ของผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และความเข้าใจเรื่องความสัมพันธ์ของแต่ละองค์ประกอบ.

ความท้าทายด้านความร่วมมือระหว่างประเทศ

การนำหลักการไม่ลงโทษไปใช้อย่างไม่เท่าเทียมในความตกลงทวิภาคี: หลายความตกลงทวิภาคีภายในภูมิภาคอาเซียนอ้างอิงถึงการไม่ลงโทษอย่างชัดเจน แต่กลับไม่พบตัวอย่างของการนำไปใช้ในเชิงปฏิบัติ มีการเน้นย้ำถึงความสำคัญของการประสานความเข้าใจระหว่างประเทศต้นทางและประเทศปลายทางเป็นอันดับต้น ๆ โดยเฉพาะเมื่อรัฐจำเป็นต้องเห็นพ้องต้องกันว่าใครคือผู้เสียหาย และยอมรับผู้ที่อาจได้รับการคัดแยกว่าเป็นผู้เสียหายในพื้นที่อื่น มีความกังวลเกี่ยวกับช่องว่างขนาดใหญ่ด้วยความคุ้มครองตามความตกลงทวิภาคี ซึ่งบ่อยครั้งมีผลเฉพาะกับความผิดบางข้อเท่านั้น (การเข้าเมืองและการค้าประเวณี) และกับผู้เสียหายบางประเภทเท่านั้น (ผู้หญิงและเด็ก) ทั้งยังมีการตั้งคำถามถึงความเป็นไปได้ในการปฏิบัติงานจริงของการนำบทบัญญัติไม่ลงโทษไปใช้ในความตกลงทวิภาคีในกรณีที่ไม่มีบทบัญญัติที่คล้ายคลึงกันในกฎหมายภายในประเทศนั้น ๆ

ความท้าทายเชิงปฏิบัติในความร่วมมือระหว่างประเทศ: ผู้เข้าร่วมยกตัวอย่างความท้าทายเชิงกระบวนการซึ่งเกี่ยวข้องกับการอนุญาตให้ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ซึ่งถูกตัดสินว่ามีความผิดในประเทศหนึ่งไปให้การแจ้งต่อผู้ค้ามนุษย์ในอีกประเทศ ก่อให้เกิดการลงโทษยี่ดื้อ (ดู กล่องข้อมูลที่ 5) และในการเดินทางของผู้กระทำความผิดจากประเทศหนึ่งไปอีกประเทศเพื่อหลีกเลี่ยงการดำเนินคดี ยังมีการเน้นถึงความท้าทายเชิงเขตอำนาจตามกฎหมายในคดีค้ามนุษย์ข้ามชาติที่ซับซ้อนซึ่งรวมถึงนอกภูมิภาคอาเซียนด้วย มีการเน้นถึงการแสวงประโยชน์ในบริบททางทะเลว่าเป็นความท้าทายเชิงเขตอำนาจตามกฎหมายที่มีความซับซ้อนอย่างยิ่ง ทั้งยังมีการย้ำความสำคัญของความร่วมมือในระดับผู้ปฏิบัติงานไม่เพียงภายในภูมิภาคอาเซียนแต่ยังรวมถึงกับภูมิภาคอื่นด้วยว่าเป็นวิธีการในการเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ รวมถึงการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ อย่างเช่น โครงการอาเซียน-ออสเตรเลียเพื่อต่อต้านการค้ามนุษย์ และสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office on Drugs and Crime; UNODC) เพื่อสนับสนุนความร่วมมือและถ่ายทอดวิธีปฏิบัติที่ดีที่สุด

ความท้าทายในการคัดแยกผู้เสียหาย

การคัดแยกผู้เสียหายสำคัญยิ่งต่อการไม่ลงโทษผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์: การศึกษานี้ยืนยันว่าการไม่คัดแยกผู้เสียหายเป็นเหตุผลสำคัญที่หลายคนถูกดำเนินคดี โดยมีการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าผู้เสียหายที่ได้รับการคัดแยกอย่างถูกต้องไม่ควรถูกดำเนินคดีจากความผิดที่บุคคลเหล่านั้นกระทำระหว่างการค้ามนุษย์ บริบทอาจเป็นตัวกำหนดว่าควรสั่งฟ้องคดีหรือไม่ เมื่อพบว่าบุคคลหนึ่งเป็นทั้งผู้เสียหายและผู้กระทำความผิดในขณะเดียวกัน อาจไม่ตั้งข้อหาเกี่ยวกับการกระทำความผิดหลัโทษ แต่แทบเป็นไปไม่ได้ที่บุคคลที่ถูกตั้งข้อหาว่ากระทำความผิด

จะได้รับการคัดแยกว่าเป็นผู้เสียหายต่อไป¹¹ การยอมรับสถานะของผู้เสียหายของบุคคลหนึ่งอาจขึ้นอยู่กับความเต็มใจของบุคคลนั้นในการให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจด้วย¹²

ในบางบริบทซึ่งรวมถึงการ “บุกจับ” อาจส่งผลเลวร้ายต่อการคัดแยก: การคัดแยกผิดพลาดเกิดขึ้นได้ระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายในสถานที่อยู่อาศัยและทำงานของผู้ที่ถูกค้ามนุษย์ หรือเมื่อบุคคลที่อาจเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ไปขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ตำรวจแต่กลับถูกเอาผิดทางอาญา¹³ มีการพูดถึงความผิดพลาดในการคัดแยกผู้เสียหายระหว่าง “การบุกจับ” ในสถานที่ค้าบริการทางเพศ นอกจากนี้ ยังไม่ค่อยมีการคัดแยกผู้เสียหายในกระบวนการบริหารจัดการการเข้าเมืองที่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจปฏิบัติต่อผู้ที่อาจเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในฐานะผู้โยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติ (irregular migrants) และตั้งข้อหาฐานกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับการเข้าเมืองหรือเอกสารโดยไม่ตระหนักว่าคนกลุ่มนั้นอาจเป็นผู้เสียหายได้ ความเสี่ยงยังเพิ่มขึ้นในบริบทที่มีนโยบายไม่เป็นมิตรต่อผู้อพยพที่ไม่มีเอกสารซึ่งอาจส่งผลต่อวิธีการที่เจ้าหน้าที่เผชิญเหตุแนวหน้าใช้¹⁴ โดยพบว่าส่วนผสมระหว่างการต่อต้านการค้ามนุษย์กับการควบคุมการอพยพย้ายถิ่นเป็นประเด็นสำคัญในภูมิภาคอาเซียนที่ส่งผลให้ผู้ที่ถูกค้ามนุษย์ถูกคัดแยกและส่งตัวกลับในฐานะผู้โยกย้ายถิ่นฐานแบบไม่ปกติ¹⁵

แทบเป็นไปไม่ได้ที่จะคัดแยกผู้เสียหายเมื่อเขาหรือหล่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในฐานะผู้กระทำความผิด: เมื่อผู้เสียหายเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในฐานะผู้เสียหาย เป็นการยากที่จะส่งพวกเขาเข้าสู่ช่องทางการคุ้มครองหลังจากนั้น และเป็นไปไม่ได้ที่จะคุ้มครองพวกเขาจากการลงโทษที่พวกเขาต้องเผชิญจากสิ่งที่เกิดขึ้น มีการกล่าวถึงความกังวลในทุกประเทศที่ศึกษาว่าเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย พนักงานอัยการ จำเลยและผู้พิพากษาอาจขาดทักษะจำเป็นในการจำแนกว่าบุคคลตรงหน้าพวกเขาอาจเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ โดยมีการย้ำว่าควรให้ความสนใจกับประเด็นการคัดแยกผู้เสียหายได้น้อยมากกว่าที่ควรนอกเหนือบริบทการแสวงประโยชน์ทางเพศ รวมถึงมิติทางเพศสภาพที่เกี่ยวข้องกับการคัดแยกผู้เสียหายที่เป็นผู้ชายได้น้อยกว่าที่ควร และการตีตราผู้หญิงที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้าประเวณี

จำเป็นต้องมีมาตรการเร่งด่วนเพื่อแก้ไขความท้าทายที่ระบุ: ผู้เข้าร่วมย้ำความจำเป็นในการสร้างความละเอียดอ่อนให้กับผู้ปฏิบัติงานในทุกระดับของการตอบโต้เชิงยุติธรรมทางอาญา ซึ่งรวมถึงการเสริมสร้างความเข้าใจนิยมของการค้ามนุษย์ และผลกระทบซึ่งกันและกันขององค์ประกอบต่าง ๆ ของการค้ามนุษย์ต่อทั้งผู้ใหญ่และเด็ก โดยเฉพาะความเข้าใจในการใช้วิธีการแอบแฝงของผู้ค้ามนุษย์และการไม่จำเป็นต้องใช้ความยินยอม (consent) หากมีการใช้วิธีการ ซึ่งได้รับการเน้นย้ำว่าเป็นกุญแจสำคัญของการคัดแยกผู้เสียหายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยจำเป็นต้องใช้กระบวนการคัดกรองอย่างจริงจังในขั้นแรกที่ดัชนีชี้วัดระบุถึงผู้ที่อาจเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ยังมีการเน้นว่าการใช้มาตรฐานการปฏิบัติงาน (Standard Operating Procedures; SOP) รวมถึงล่ามที่ได้รับการรับรองคุณภาพ และแนวทางที่เน้นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลากหลายซึ่งให้องค์กรพัฒนาเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม

11 Carolina Villacampa and Núria Torres, Human trafficking for criminal exploitation: Effects suffered by victims in their passage through the criminal justice system, *International Review of Victimology*, 2019, Vol. 25(1) 3–18, at 12.

12 Carolina Villacampa and Núria Torres, Human trafficking for criminal exploitation: Effects suffered by victims in their passage through the criminal justice system, *International Review of Victimology*, 2019, Vol. 25(1) 3–18, at 8.

13 ดูตัวอย่าง *Undeserving victims? A community report on migrant sex worker victims of crime in Europe* (ICRSE, 2020) 27–29

14 *Report of the Special Rapporteur on trafficking in persons, especially women and children*, Maria Grazia Giammarinaro, 6 April 2020, UN Doc A/HRC/44/45, 35.

15 Marija Jovanović, International Law and Regional Norm Smuggling: How the EU and ASEAN Redefined the Global Regime on Human Trafficking, *The American Journal of International Law*, 2021, Vol. XX, 1, 19

ในเชิงรุกเพื่อเสริมความแข็งแกร่งให้กระบวนการคัดกรอง เป็นสิ่งจำเป็นต่อการคัดแยกผู้ที่อาจเป็นผู้เสียหายออกจากแรงงานต่างด้าวแบบไม่ปกติ ผู้ปฏิบัติงานยังถึงความสำคัญของการสันนิษฐานเอาไว้ก่อนว่าบุคคลนั้นเป็นผู้เสียหายจนกว่าจะสามารถระบุได้อย่างชัดเจนเพื่อป้องกันการดำเนินคดี อายุก็อาจสร้างความแตกต่างระหว่างบุคคลที่ถูกดำเนินคดีในฐานะผู้กระทำความผิดหรือได้รับการคุ้มครองในฐานะผู้เสียหายได้ ในทำนองเดียวกันยังมีการชี้ว่าการสันนิษฐานเอาไว้ก่อนว่าบุคคลนั้นเป็นผู้เยาว์จนกว่าจะระบุอายุแท้จริงได้เป็นอีกวิธีปฏิบัติที่ดีที่ได้รับการยอมรับว่าช่วยคุ้มครองเด็กจากการลงโทษได้

การไม่ลงโทษผู้เสียหายและการคุ้มครองเป็นกุญแจสู่การคัดแยกผู้เสียหาย: การคัดแยกผู้เสียหายไม่เพียงสำคัญต่อการไม่ลงโทษเท่านั้น แต่การไม่ลงโทษยังช่วยเหลือในการคัดแยกผู้เสียหายได้เช่นเดียวกัน เมื่อผู้เสียหายถูกปฏิบัติเหมือนผู้กระทำความผิด ก็อาจไม่ขอความช่วยเหลือหรือสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ตำรวจอีกต่อไป ในทางกลับกัน หากผู้เสียหายได้รับการปฏิบัติต่อและคุ้มครองในฐานะผู้เสียหายแทนที่จะเป็นผู้กระทำความผิด และได้รับการแจ้งสิทธิที่จะไม่ต้องการลงโทษจากการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นระหว่างการค้ามนุษย์ พวกเขาจะมีแนวโน้มสูงกว่าที่จะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ ซึ่งเอื้อต่อการคัดแยกผู้เสียหายที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ความเป็นจริงเช่นนี้เน้นความสำคัญของแนวทางการคุ้มครองและช่วยเหลือผู้เสียหายที่อยู่บนพื้นฐานของสิทธิ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับความเป็นจริงดังกล่าวคือเมื่อผู้เข้าร่วมระบุว่าความท้าทายหลักของการคัดแยกผู้เสียหายคือผู้เสียหายหลายรายอาจไม่ต้องการได้รับการคัดแยกให้เป็นผู้เสียหายเนื่องจากไม่ต้องการให้ความร่วมมือกับทางการหรือเข้าไปอยู่ในสถานพักพิง หากผู้เสียหายมีความประสงค์ที่จะได้รับการปฏิบัติเหมือนเป็นผู้กระทำความผิด แสดงว่ามีความจำเป็นในการประเมินต้นแบบการคุ้มครองและการให้ความช่วยเหลือที่มีอยู่อย่างเร่งด่วน

การลงโทษผู้เสียหายในเชิงปฏิบัติ

ผู้เสียหายถูกลงโทษจากหลากหลายความผิดในทางปฏิบัติ: การศึกษานี้ช่วยยืนยันว่าความผิดที่เกี่ยวข้องกับการเข้าเมืองและการค้าประเวณีเป็นความผิดที่ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ถูกจับกุม ตั้งข้อหา ดำเนินคดี และตัดสินให้มีความผิดมากเป็นอันดับต้น ๆ ในภูมิภาคอาเซียนเช่นเดียวกับที่อื่น ๆ ผู้เสียหายยังถูกดำเนินคดีจากกิจกรรมทางอาญาที่ถูกค้ามนุษย์มาเพื่อกระทำ รวมถึงการค้ายาเสพติด นอกจากนี้ ผู้เสียหายยังถูกดำเนินคดีในความผิดที่กระทำระหว่างพยายามหลบหนี ซึ่งรวมถึงการทำร้ายร่างกายหรือแม้กระทั่งการก่อเหตุฆาตกรรม และเมื่อผู้เสียหายกลายเป็นผู้ค้ามนุษย์เพื่อให้หลุดพ้นจากการตกเป็นเหยื่อ บุคคลเหล่านี้ถูกดำเนินคดีจากการกระทำความผิดค้ามนุษย์¹⁶ การลงโทษผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ในอุตสาหกรรมประมงถูกยกให้เป็นความกังวลหลักในหลายประเทศ รวมถึงการเข้าเมือง ความผิดเกี่ยวกับเอกสารและแรงงาน การประมงที่ผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม (illegal, unreported or unregulated; IUU) ผู้เข้าร่วมยังชี้ถึงกรณีของผู้เสียหายซึ่งถูกค้ามนุษย์มาเพื่อกระทำความผิดเกี่ยวกับการก่อการร้าย ซึ่งรวมถึงผู้หญิงและเด็กที่ถูกบังคับให้แต่งงานกับผู้ก่อการร้ายและกลายเป็นผู้ก่อการร้ายเสียเองในภายหลัง¹⁷

16 สำหรับรายการความผิดรูปแบบต่าง ๆ ในฐานะความผิดแบบ status offences, consequential offences หรือ liberation offences ดู Andreas Schloenhardt & Rebekkah Markey-Towler, “Non-Criminalisation of Victims of Trafficking in Persons – Principles, Promises, and Perspectives”, Groningen Journal of International Law, vol 4(1) (2016),

17 สำหรับรายการรวบรวมความผิดที่ผู้เสียหายถูกเอาผิดทั้งหมด ดูภาคผนวก 1

การใช้บทบัญญัติว่าด้วยการต่อต้านการค้ำมนุษย์ในทางที่ผิดเพื่อเอาผิดกับผู้หญิงในอุตสาหกรรมทางเพศ: มีความกังวลเรื่องบทบัญญัติต่อต้านการค้ำมนุษย์ที่ถูกนำมาใช้ในทางที่ผิดเพื่อดำเนินคดีกับผู้หญิงในอุตสาหกรรมทางเพศ อันรวมถึงแต่ไม่จำกัดเพียงผู้ที่อาจเป็นผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ท่ามกลางคนกลุ่มนี้ โดยอาจเป็นความผิดจากการค้ำมนุษย์ ซึ่งส่งผลให้มีการลงโทษ ตั้งแต่การสั่งปรับไปจนถึงการกักตัวหรือการส่งตัวกลับประเทศ หรือแม้กระทั่งการลงโทษทางร่างกาย (corporal punishment) ในบางบริบท มีข้อเสนอแนะให้แก้ไขกฎหมายเพื่อลดความเสี่ยงที่ผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์และผู้มีสถานะเปราะบางอื่น ๆ จะถูกดำเนินคดี โดยให้หันเหทรัพยากรและความสนใจของงานยุติธรรมทางอาญาออกจากผู้ให้บริการทางเพศไปสู่การดำเนินคดีกับผู้ค้ำมนุษย์และอาชญากรร้ายแรงอื่น ๆ

การลงโทษพลเมืองในต่างประเทศ รวมถึงในเขตอำนาจนอกเหนือจากอาเซียน: พลเมืองของรัฐภาคีสมาชิกอาเซียน รวมไปถึงเด็ก ถูกดำเนินคดีในต่างประเทศหลังจากถูกค้ำมนุษย์ไปเพื่อบังคับให้แต่งงาน บังคับให้ก่ออาชญากรรม หรือให้บริการในอุตสาหกรรมการประมง ความบันเทิง ค่าประเวณี และอื่น ๆ ความเสี่ยงนี้ยังเพิ่มขึ้นในเขตอำนาจตามกฎหมายที่เอาผิดกับการโยกย้ายถิ่นฐานแบบผิดปกติ ส่งผลให้ผู้โยกย้ายถิ่นฐานแบบผิดปกติ ถูกตีตรา เกิดเป็นผลพวงโดยไม่ตั้งใจในการเอาผิดกับผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ที่ตกอยู่ในสถานการณ์ผิดปกติ ในการอธิบายในประเด็นนี้ มีการเน้นย้ำความสำคัญของการเสริมสร้างความร่วมมือว่าด้วยหลักการไม่ลงโทษทั้งภายในภูมิภาคอาเซียนและกับภูมิภาคอื่น ๆ ไปพร้อมกับการสร้างความเข้าใจอันสอดคล้องกลมกลืนว่าผู้ใดคือผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์และเมื่อใดที่ควรใช้หลักการไม่ลงโทษ

การลงโทษเด็ก: มีการยกตัวอย่างการดำเนินคดีกับเด็กในความผิดที่กระทำระหว่างการค้ำมนุษย์ รวมไปถึงการค้ำมนุษย์เด็กคนอื่น ๆ การดำเนินคดีเช่นนี้อาจเกิดจากการคัดแยกผู้เสียหายที่เป็นเด็กผิดพลาดว่าเป็นผู้ใหญ่ ซึ่งส่งผลให้พวกเขาไม่ได้รับการคัดแยกให้เป็นผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ จุดนี้จึงมีการเน้นความสำคัญของการใช้ข้อสันนิษฐานล่วงหน้าว่าบุคคลนั้น ๆ เป็นผู้เยาว์ระหว่างกระบวนการคัดกรองและคัดแยก มีการแสดงความกังวลว่าในบางกรณี ผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นผู้เสียหายที่เป็นเด็กอาจถูกจัดให้เป็น “เด็กที่ขัดต่อกฎหมาย (children in conflict with the law)” แทนที่จะเป็นผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ ซึ่งขัดต่อผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก อายุของความรับผิดชอบทางอาญามีความสำคัญต่อการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดที่เป็นเด็กด้วยเช่นกัน และการลงโทษที่อาจเกิดขึ้นกับผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์ในกลุ่มเด็กเหล่านั้น จึงอาจจำเป็นต้องเพิ่มอายุขึ้น

ผู้ค้ำมนุษย์ใช้การลงโทษผู้เสียหาย: ผู้ค้ำมนุษย์อาจใช้ประโยชน์จากการเข้าร่วมของผู้เสียหายในอาชญากรรมต่าง ๆ (เช่น ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด) เพื่อหันเหความเสี่ยงของการลงโทษจากตนเองไปหาผู้เสียหาย โดยอาจใช้การข่มขู่ว่าจะมีการลงโทษในความผิดที่เกี่ยวข้องกับการเข้าเมืองหรือแรงงานเป็นอูบายในการควบคุมผู้เสียหาย และเมื่อทางการปฏิบัติต่อผู้เสียหายเหมือนผู้กระทำความผิด ก็เข้าทางผู้ค้ำมนุษย์ไปโดยปริยาย ผู้แสวงประโยชน์อาจใช้ความผิดฐานหมิ่นประมาทหรือใส่ร้ายเพื่อยุติคำวิพากษ์วิจารณ์ ในกรณีเช่นนี้ จะเห็นความไม่สมดุลของอำนาจได้ชัดเจน ผู้ค้ำมนุษย์และนายจ้างที่แสวงประโยชน์มีทรัพยากรมากกว่าในการดำเนินการทางกฎหมายเพื่อเอาผิดกับผู้เสียหายที่อาจต้องพึ่งพาคนเหล่านั้นทางการเงินหรือมิติอื่น ๆ

เจ้าหน้าที่รัฐใช้การลงโทษเพื่อกระทำทุจริตหรือความสบาย: ในบางกรณี มีการเน้นว่าการข่มขู่หรือการใช้การลงโทษเป็นเครื่องมือที่เจ้าหน้าที่รัฐอาจใช้เพื่อเหตุผลในการทำทุจริตหรือเอื้อต่อความสะดวกสบาย ในฐานะเครื่อง

มือของการทุจริต มีการกล่าวถึงหลายเหตุการณ์ที่เจ้าหน้าที่ข่มขู่ผู้เสียหายว่าจะลงโทษหากไม่จ่ายสินบน (เช่น ในการข้ามชายแดนแบบไม่ปกติ หรือทำงานต่อในอุตสาหกรรมทางเพศ) หรือแม้กระทั่งข่มขู่ให้ให้บริการทางเพศ ในฐานะเครื่องมือเพื่อความสะดวกสบาย มีการพูดถึงการข่มขู่หรือการใช้การลงโทษในตัวอย่างหนึ่งว่าเป็นการฉวยประโยชน์ อาทิ การกักตัวผู้ที่อาจเป็นผู้เสียหายเอาไว้เพื่อหลีกเลี่ยงค่าใช้จ่ายและความพยายามในการส่งตัวผู้เสียหายจากประเทศเกิดไปให้การในฐานะพยานเพื่อเพื่อพ้องผู้ค้ำนุชย์

ผู้เสียหายจากการค้ำนุชย์มีความเสี่ยงสูงที่จะถูกดำเนินคดีจากความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด: ผู้เข้าร่วมอภิปรายถึงความเสี่ยงที่ผู้เสียหายจากการค้ำนุชย์จะถูกดำเนินคดีจากความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด นับตั้งแต่ความผิดลหุโทษไปจนถึงความผิดอุกฉกรรจ์ที่นำไปสู่การลงโทษขั้นรุนแรง มีความกังวลเกี่ยวกับการใช้แนวทางความรับผิดชอบอย่างเข้มงวดกับความผิดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดในภูมิภาคนี้ และผลกระทบรุนแรงที่ “สงครามยาเสพติด” ก่อให้เกิดต่อผู้เสียหายจากการค้ำนุชย์ จุดนี้มีการเน้นว่าแม้ผู้ปฏิบัติงานอาจเต็มใจใช้หลักการไม่ลงโทษ แต่อาจเป็นไปได้ที่จะโน้มน้าวผู้กระทำการ (actors) ทั้งหมดตลอดทั้งกระบวนการทางศาลให้กระทำเช่นเดียวกัน ฉะนั้นในความเป็นจริง ผู้เสียหายที่ถูกค้ำนุชย์มาเพื่อก่ออาชญากรรมเกี่ยวกับยาเสพติดจึงอาจมีความเสี่ยงสูงอย่างยิ่ง

การลงโทษทางกายและการลงโทษประหารชีวิต: ผู้เสียหายอาจพบกับบทลงโทษขั้นรุนแรงสำหรับกิจกรรมทางอาญาที่ถูกค้ำนุชย์มาเพื่อกระทำ ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งการลงโทษทางกายอันเนื่องมาจากการมีส่วนร่วมในอุตสาหกรรมทางเพศ ไปจนถึงโทษประหารชีวิตเมื่อผู้เสียหายถูกแสวงประโยชน์โดยให้เป็นผู้ขนส่งยาเสพติด รัฐภาคีสมาชิกอาเซียนกว่าครึ่งใช้โทษประหารชีวิตกับความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด มีการอภิปรายถึงผู้เสียหายจากการค้ำนุชย์ที่กำลังเข้ารับโทษประหารหลังถูกพิพากษารับโทษถึงแก่ชีวิต รวมถึงแมรี เจน เวโลโซ (Mary Jane Veloso) ระหว่างการอภิปรายโต๊ะกลม (ดู กล่องข้อมูลที่ 5) ผู้เข้าร่วมอธิบายว่ากรณีเช่นนี้บอกถึงความจำเป็นในการนำเอาหลักการไม่ลงโทษไปใช้อย่างเร่งด่วน

ข้อเสนอแนะในการนำหลักการไม่ลงโทษไปปฏิบัติ

ข้อเสนอแนะทั้ง 26 ข้อดังต่อไปนี้มีขึ้นเพื่อนำไปสู่การเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้การนำหลักการไม่ลงโทษไปใช้ในกฎหมาย นโยบาย และการปฏิบัติงานตลอดทั้งกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยมีการเสนอแนวทางให้แต่ละข้อเสนอแนะในส่วนที่สามของการศึกษาขึ้นนี้

การคัดแยกและการสืบสวนสอบสวน

1. พัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่แนวหน้าในการคัดแยกผู้ที่อาจเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ออกจากบุคคลที่พวกเขาได้พบในฐานะผู้กระทำความผิด
2. เสริมสร้างความเข้าใจของฝ่ายบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมวิธีการที่ผู้ค้ามนุษย์ใช้และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อผู้เสียหาย
3. ทำหายความเชื่อผิด ๆ และข้อสันนิษฐานเกี่ยวกับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ “ในอุดมคติ” หรือ “ที่ควรจะเป็น”
4. สร้างหลักประกันว่ามีการส่งต่อผู้กระทำความผิดที่อาจเป็นผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ไปคัดกรองอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล
5. ตรวจสอบความเชื่อมโยงระหว่างความผิดของผู้กระทำความผิดที่อาจเป็นผู้เสียหายและการกระทำของผู้ที่อาจเป็นผู้ค้ามนุษย์ในเชิงรุก

การจับกุมและตั้งข้อหา

6. สร้างหลักประกันว่าเจ้าหน้าที่แนวหน้าเข้าใจผลกระทบของการจับกุมต่อผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์และการตอบโต้ทางยุติธรรมทางอาญาต่อการค้ามนุษย์
7. สร้างหลักประกันว่าเจ้าหน้าที่แนวหน้าเข้าใจดุลยพินิจของตนและเข้าใจว่าควรใช้มันอย่างไร
8. สร้างแรงจูงใจให้เจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมายใช้หลักการไม่ลงโทษ
9. สร้างหลักประกันว่าการเจ้าหน้าที่จับกุมเข้าใจพันธกรณีของตนต่อผู้ที่ถูกจับกุม

การดำเนินคดี

10. แก้ไขบทบัญญัติเพื่อลดความเสี่ยงของการดำเนินคดีอย่างไม่เหมาะสมกับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์
11. สร้างหลักประกันว่าการตัดสินใจใด ๆ เพื่อดำเนินคดีกับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์เกิดขึ้นหลังจากกระบวนการคัดแยกอย่างเป็นทางการและมีการอธิบายไว้อย่างชัดเจน
12. ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสถานะผู้เสียหายและการไม่ดำเนินคดีมีความชัดเจน
13. สร้างหลักประกันว่าพนักงานอัยการเข้าใจดุลยพินิจของตนและเข้าใจว่าควรใช้มันอย่างไร
14. จัดการฝึกอบรมต่อต้านการค้ามนุษย์ให้พนักงานอัยการโดยเฉพาะคนที่มีความเชี่ยวชาญในการดำเนินคดีกับความผิดที่มักพบว่าผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์เป็นผู้กระทำ
15. เสริมสร้างความเข้าใจว่าความยินยอมของผู้เสียหายในการค้ามนุษย์ไม่สำคัญต่อการนำหลักการไม่ลงโทษไปใช้

การป้องกันทางกฎหมาย

16. ร่างหรือแก้ไขบทบัญญัติเพื่อออกข้อกำหนดทางกฎหมายอย่างชัดเจนเพื่อให้หลักการไม่ลงโทษมีผลบังคับใช้ โดยให้ครอบคลุมผู้เสียหายทั้งหมดจากความผิดทุกรูปแบบ
17. จัดการฝึกอบรมและแนะแนวทางให้ผู้ปฏิบัติงานว่าจะสร้างความเชื่อมโยงระหว่างความผิดของผู้เสียหายและการคุ้มครองของบุคคลเหล่านั้นอย่างไร
18. จัดการฝึกอบรมและแนะแนวทางให้ผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาเกี่ยวกับการใช้ข้อต่อสู้ทั่วไปสำหรับผู้เสียหายที่กระทำความผิดอันเป็นเกี่ยวข้องโดยตรงกับการคุ้มครอง
19. สร้างหลักประกันว่าภาระการพิสูจน์เป็นของรัฐ ไม่ใช่ผู้เสียหาย
20. ป้องกันการนำหลักการไม่ลงโทษไปใช้ในทางที่ผิด

การตัดสินใจว่ามีความผิดและการพิพากษา ลงโทษ

21. สร้างความละเอียดอ่อนให้สมาชิกของฝ่ายพิจารณาคดีว่าด้วยหลักการไม่ลงโทษและบทบาทที่พวกเขามีในการนำหลักการนั้นไปใช้
22. หลีกเลี่ยงหรือลดบทลงโทษสำหรับผู้เสียหายจากการคุ้มครองที่ถูกตัดสินว่ามีความผิด
23. พิจารณาถึงการอำนวยความสะดวกเชิงสมานฉันท์ (restorative) ให้ผู้กระทำความผิดที่เป็นผู้เสียหายแทนการใช้ความยุติธรรมเชิงแก้แค้นทดแทน (retributive)
24. คุ้มครองผู้เสียหายจากการคุ้มครองจากการลงโทษทางร่างกายหรือโทษประหาร

ชีวิต

การเยียวยาหลังถูกตัดสินว่ามีความผิด

25. สำรวจโอกาสเชิงกฎหมายเพื่อลบประวัติอาชญากรรมของผู้เสียหายจากการคุ้มครอง
26. ระบุและแก้ไขอุปสรรคที่ผู้เสียหายจากการคุ้มครองต้องเผชิญในการลบประวัติความผิด

การนำหลักการไม่ลงโทษไปใช้กับผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์
ในรัฐภาคีสมาชิกอาเซียน